

Ontwikkelingskansen door buitenspelen

Een rijke en boeiende buitenspelomgeving

Spel is de leidende activiteit bij ontdekkend en betekenisvol leren. Als een kind betrokken is bij de activiteiten die het onderneemt, spreekt het al zijn mogelijkheden aan. Dit leidt tot ontwikkeling. Daarom is een rijke en boeiende buitenspelomgeving van belang. Hoe kom je tot zo'n omgeving?

Alies Zaal is leerkracht groep 1/2 en spelspecialist

Op onze school, de Prins Bernhardschool in Ermelo, neemt het ontdekkend en betekenisvol leren een belangrijke plaats in. Omdat jonge kinderen door middel van spel de wereld ontdekken en ordenen, besteedt de school veel aandacht aan een rijke binnen-, maar ook buitenspelomgeving. Uit onderzoek blijkt dat als een kind betrokken is bij de activiteiten die het onderneemt, dat het dan al zijn mogelijkheden aanspreekt. Dit leidt tot ontwikkeling (Caminada & Leenders, 2012).

Belang van natuurbeleving bij buitenspel

Behalve dat buitenspelen leuk is, is het ook van belang dat kinderen de natuur in hun eigen omgeving beleven. Diverse onderzoeken hebben aangetoond dat natuurbeleving een positieve invloed heeft op kinderen. Pedagoog Wim ter Horst (1978)

wijst erop dat de dialoog met de natuur wezenlijk is voor het mens zijn. Uit onderzoek van Pappler (2001) blijkt dat het spel geconcentreerder wordt wanneer er zinvolle ervaringen in de natuur worden opgedaan. In de tuin wordt ook de motoriek van de kinderen gestimuleerd. Veel en divers bewegen is voor deze ontwikkeling essentieel. (Both, 2005).

Voorwaarden

In ons onderwijs willen we alle ontwikkelingsgebieden stimuleren. Daarom is er een rijk spelaanbod met kansen

voor de cognitieve, motorische, sociale en de taalontwikkeling. Zo wordt recht gedaan aan verschillen tussen kinderen.

In de literatuur wordt aangegeven dat een rijke buitenspelomgeving voor het jonge kind zes

spelsoorten kent (Toledo, 2007). Deze hebben een plek gekregen in onze ontdektuin:

- **Bewegingsspel:** rennen, klimmen, van de berg afrollen en springen over boomschijven en gletsjerstenen.
- **Regelspel:** boompje verwisselen, verstopper-tje spelen.
- **Fantasie-/rollenspel:** in de verschillende hutten.
- **Constructief spel:** met takken bouwen, zandkastelen maken en boomstronkjes stapelen.

'Want als de mens het contact met de natuur kwijt raakt, raakt hij los van de grondslagen van zijn eigen bestaan'

• Alies Zaal

Ook in de winter is het heerlijk spelen en ontdekken in de tuin

• Irene Schmieders

De zelfgemaakte wilgenhut in de ontdektuin

- **Natuurspel:** kleine diertjes bekijken, boeketjes plukken, vogels en vlinders observeren.
- **Rustig spel:** op een rustige plek kijken, kletsen en uitrusten.

Ontstaan van de speel- en ontdektuin

Naar aanleiding van een actieonderzoek uitgevoerd tijdens mijn opleiding Master SEN Specialist Spel, hebben we naast onze school een natuurontdektuin voor jonge kinderen gerealiseerd. Tijdens het onderzoek gaven de kinderen aan graag een heuvel in de tuin te willen om vanaf te rollen en zich te kunnen verstoppen. De gemeente Ermelo heeft geholpen bij het realiseren hiervan. Er is een 'wadi', een laagte tijdelijk gevuld met regenwater, uitgegraven en van deze grond is weer een heuvel gemaakt. In de wadi zijn wilde bloemen gezaaid en er liggen grote gletsjerstenen in. Kinderen kunnen van steen naar steen springen en bloemen en insecten bekijken.

Van de gemeente hebben we ook boomstammen gekregen. Hiervan zijn paddenstoeltjes, een troon en een boombank gemaakt door Materra. Uniek is de samenwerking van de school met deze natuurwerkplaats en zorgboerderij in Ermelo. Zij sponsoren het tuinproject door gratis arbeid te leveren. Ook hebben ze met kinderen van groep 8 nestkastjes en vogelhuisjes getimmerd voor de tuin en in mooie kleuren geschilderd. Het doel hiervan is van elkaar te leren en wederzijds begrip te krijgen in de omgang met mensen die meer zorg nodig hebben.

Uitdagingen en ontdekkingen

De boeiende ontdektuin naast onze school biedt jonge kinderen veel uitdagingen. Het is een schatkamer voor zintuiglijke ervaringen: een moestuin met heuse spruitjes, rode pepers en broccoli, ruisende bamboe en ezelsoren om aan >>

te voelen, geurende rozen, lavendel en kruiden en een houten xylofoon om samen op te spelen. De smaak van vers geplukte aardbeitjes, het korrelige zand en het koele water uit de regenton zijn voorbeelden van zintuiglijke belevingen. Jonge kinderen leren door middel van hun zintuigen en beweging. 'Juf, kom eens kijken' is een veelgehoorde kreet in de tuin. De ontdekkingen gaan van pissebed tot spruitje en van roodborstje tot boomschors. Maar ook moet de juf komen kijken naar de sprongen die kinderen maken van boomschijf naar boomschijf, het theekransje in de wilgentenenhut en naar een kind dat voor het eerst de berg af rolt.

Uit een recent onderzoek van TNS NIPO – een Nederlands opinieonderzoeksbureau – in opdracht van Jantje Beton, blijkt dat kinderen speelplekken te saai vinden om te spelen, maar ze gaan wel graag de schooltuin in, omdat ze er van alles kunnen ontdekken (Onderzoek Buitenspelen 2011 Jantje Beton, te downloaden van: www.jantjebeton.nl/nieuws/publicaties). Tevens wordt het besef voor een duurzaam milieu gestimuleerd door bijvoorbeeld de wilgentenenhut die gevlochten is door ouders en kinderen uit groep 8; de bank die van een boom is gemaakt waar je lekker kunt kijken, kletsen en uitrusten.

Pabostudenten van de Christelijke Hogeschool Ede participeren middels het project 'Opleiden In De School'. Tweedejaars studenten hebben een leskist samengesteld voor de groepen 3 en 4 om

• Anneke Kögeler

in en met de tuin te werken. Derdejaars hebben een actieonderzoek uitgevoerd naar een educatieve tuin gelinkt aan wereldoriënterende vakken voor groep 3 tot en met 8. Het ontwerp ligt klaar en zal dit schooljaar gerealiseerd worden. Daar waar de schooltuin vijftientig jaar geleden nog verboden gebied was voor leerlingen, is de nieuwe tuin een aanwinst voor kinderen

• Arjanne Hoogedoorn

Wat ruiken de kruiden in de moestuin lekker!

Vogels observeren in de tuin tijdens het thema 'Vogels in de winter'

en leerkrachten. Elk seizoen valt er weer wat anders te ontdekken en te leren!

In de eerste maanden van dit jaar was het thema 'Vogels in de winter' actueel in de kleutergroepen. Er is aandacht besteed aan de verschillende vogels in de tuin.

We hebben een kijkhut gemaakt in de klas voor het raam en een vogelhuisje en voederplank met eten in de tuin neergezet. Spannend was het voor de kleuters om vogels door een verrekijker te observeren. Ze hebben geleerd welke er in de schooltuin te zien zijn: merel, koolmeesje, pimpelmeesje, duif en soms een roodborstje. De vogels zijn geteld. Van welke soort zijn er veel en van welke weinig? Ze hebben vogels geschilderd. Hiervoor moest je goed op de kleuren letten. Er zijn ook vogeltjes gekleurd. Hoe is de vorm? We hebben geluisterd naar een cd met vogelgeluiden. De kinderen vonden toch wel dat de merel het mooiste zong!

Ook is er een vogelexpert op school uitgenodigd die vragen van kinderen heeft beantwoord. Hij had van alles bij zich: opgezette vogels, mooie staart- en vleugelveren, prachtige posters.

We hebben aandacht besteed aan de letters 'v' van vogel en de 'o' van vorst. Er is een woordveld gemaakt over vogels in de winter en we hebben veel boeken over het thema bekeken en voorgelezen. De ouders hebben samen met hun kind gelet op de verschillende vogels in hun eigen tuin. De kleuters hebben genoten van dit thema en veel nieuwe woorden geleerd.

Ze hebben nu meer kennis over tuinvogels en weten welke er in de schooltuin voorkomen.

Tuin om in te leven

Onze tuin is een tuin waar wordt gespeeld, gewerkt, gevierd, waar je een eigen stil plekje kunt vinden – kortom: een tuin om mee en in te leven. Vaardigheden die hierdoor ontwikkeld worden, zijn geduld: de boerenkool die we hebben gezaaid heeft tijd nodig om te groeien. Trouw: door goed te zorgen voor de gewassen. Kinderen leren goed waarnemen en onderzoeken en ervaren zo verbondenheid met de natuur. De Nederlandse pedagoog Wim ter Horst wijst erop dat de dialoog, met wat wij natuur noemen, wezenlijk is voor het mens zijn. 'Want als de mens het contact met de natuur kwijt raakt, raakt hij los van de grondslagen van zijn eigen bestaan' (Ter Horst, 1978). 🌱

'Juf, kom eens kijken' is een veelgehoorde kreet in de tuin

Literatuur

- Both, K. (2005). Kinderen in beweging. *De wereld van het jonge kind* (33) 4, 118-121.
- Caminada, G., & Leenders, Y. (2012). *Buitenspelen in het zonnetje*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Horst, W. ter, (1978). *Natuur en kind. Ideeën voor een 'groene' opvoeding*. Den Haag: Omniboek.
- Pappler, M., & Witt, R. (2001). *Natur Erlebnis Räume. Neue Wege für Schulhöfe, Kindergarten und Spielplätze*. Leipzig: Kallmeyer.
- Toledo, R. van, (2007). Bewegen als buitenkans: Een uitdagend schoolspeellandschap. *De wereld van het jonge kind* (34) 6, 302-305.